

BARTHA GUSZTÁV

VASMAROK

A ház része még a hosszú téglaoszlopos, beüvegezett széles terasz. A galambszürke és fényes hátú járólapok frissen súrolva szinte sikongnak Dezső gumitalpon csoszogó papucsá alatt. Az ablaktöcöt búzavirágmintás csempe borítja. Az ántivilágban hol tett rá szert a jó öreg? Nem homorodtak, nem domborodtak, simán passzolnak az örökké szúróskezdű gömbölyű, körte és henger alakú cserepes kaktuszokhoz. Imitt-amott rózsaszínben, pirosban egy-egy tő mályva virít. Olga csempészte őket a kaktuszok közé, hogy a teraszon is legyen mit gondoznia. Teendője Irénkéről szól: reggel, este öltöztetés, szerdán és szombaton fürdetés, napjában többszöri kacsáztatás. És a takarítás, és a nagymosás... Akit a sorsa tolószékbe kényszerít, annak mindenki más makkegészséges, bivalyerejű és száz évig él. Olga kétszázig fog, s ennek Dezső ez egyszer azonnal aláírt. A természetes szomszédasszony szintén nyugdíjas, s lám mégis... Három szép szál fiút szült, nevelt fel. Mindannyian megnősültek. Egyik itt él, másik ott, a harmadik amott, nagyobb pravoszláv ünnepeken hazajárnak, és a temetőben családtagjaikkal szóltanul állják körbe balesetben elhunyt apjuk sírját.

Hát nem szép?

Nem a halál. A jó öregre négy nap múlva találtak rá, nyár volt és forróság. Szerencsére nem a házban. A teraszvégi különálló szobában. Kezdetben fogászati zuglabor volt, később szűfni. Ott érte utol a... az elkerülhetetlen: a könyv, a sakk-készlet és az egyéb gyűjtögetett csecsebecsék között. Végzett vele a magány. A nagyhangú szobafestő, míg kétszer-háromszor, ha nem négyszer átmeszelte a plafont és a falakat, mondott még mást is, megállás nélkül beszélt, nem kellett az orrán át levegőt vennie.

Okosabb lett volna befalaztatni a hullaszag átjárta szobát!

A ház egymásba nyíló lakószobái elég tágasak. Az üldőbútorok a nappaliban nem nyomorodnak hozzá a vitrinsorhoz, a hálószoba stílbútorai bővében vannak a helynek, és ami nem mellékes, az ebédlőből sem kellett kirámolni a nagyasztalt a hozzátartozó hat székkal, hogy Irénke a tolószékével közlekedni tudjon. Az utóbbi időben egyre ritkábban. Olga olykor csakazértis végig-végig tolja a lakásban, kinyit minden szekrényajtót, kihúzgálja a fiókokat Irénke előtt, hogy lássa...

– Olga, arra gondolsz megint, hogy nem bízunk meg benned?
– Nem Irénke, nem gondolok, a’ utca beszél, az van, hogy amit látok, hazahordok.

Dezső nyolcvan éves, párja, Irénke pár hete ünnepelte a hetvennyolcadik életévét. Ünneplés! Dezső, cipődobozban, a közeli kis cukrászdából hozott fél tucat franciakrémest, és levette, felbontotta szekrénytetőn tárolt vörösborainak soron következő üvegét. Miért igya meg más? A krémeseket tálcára rakva a nappaliban szervírozta. A bőrkanapé előtt álló dohányzóasztalra a rózsás porcelántányérok és a kristálypoharak alá applikált alátét került, sárga alapon kakasok villogtatták színes, fényes farktollaikat. Majd a csipkeszegélyes halványkék vászonszalvétákból kúpokot formált, s ahogy jobb helyeken a pincérek, vállracsapott fehér pamutkendőben sudrálta csillogóbbra a tányérok mellé rakott kiskanalakat. Nem várták meg Olgát, nélküle koccintottak. Dezső, ahogy illik, hosszú életet kívánt Irénkének és egészséget, holnap beteljesedő boldogságot. Istenem, régen micsoda mulatozások folytak ezen a napon! A hálósobában, halomban állt a sok virágcsokor, köröskörül égtek a színes gyertyák, és a dús vacsora után a lemezjátzó tánczenét harsogott. A város krémje a széles teraszon ropta-rázta, tapsikolt és visongott kivilágos-kivirradtig. Párttitkár, főorvos, tanácselnök... Dezső jobb kéz volt a ma úgy nevezett polgármester mellett, Irénke iskolaigazgató-helyettes. Olga a járási kórházban takarított; szorgosan mosdatta, kacsáztatta a traumatológiai osztály fekvőbetegeit.

– A krémessel megvárjuk Olgát? – kérdezte, törte meg a hosszúra nyúlt csendet Dezső.

– Ha nem kellene, itt lenne – szólalt meg kisvártatva Irénke. – Szereti kéretni magát a... szűzlányka.

– Tudod, hogy nem fogad el pénzt...

– Nem, de a konyhánkon étkezik, nem kell élelmiszerre költeni a nyugdíját, hogy mást ne mondjak. De mondok! Egyik menyé hatszemélyes, rózsamintás porcelán étkészletet kapott tőle nászajándékba, a másik menyé tizenkét darabos kristálypohár készletet a születésnapjára, a harmadikat, első gyereke születésekor dupla, tisztaselyem apróvirág-mintás ágyneművel, varrottas ágyterítővel lepte meg. Ez neked kevés? Írassuk a nevére a házat?

– Tudod... hogy mondjam, rajta kívül... Tőszomszéd. Isteni szerencse... Beteggondozás a szakmája, érted...

Irénkének nem lehetett gyereke. Vagy Dezsőnek? Míg a lakótelepi kétszobás lakásban éltek, jártak orvostól orvosig. De miután meghalt a jó öreg, Irénke

nagybátyja és megörökölték a házat... A garázsban vadonatúj piros Zsiguli, bokáig érő szőnyeg a parkettán; nemes szőlő a kertben, hordó borok a pincében... Fogtechnikus volt a jó öreg, és voltak kapcsolatai. A tört arany a kezében aranyfoggá változott, az aranyfog rubellé. Sztálin halála után a hágón túli KGB-sek száját is ő rakatta tele aranyfogakkal a terasz végi jól felszerelt zuglaborjában. Többet nem árult el, legfeljebb annyit tett hozzá, hogy kurvája volt kismillió, felesége egy sem. Egész életében attól rettegett, hogy zsarolhatóvá válik.

Jobban tették volna, ha befalazzatják azt az átkozott szobát!

Olga hovatovább napjában kétszer-háromszor sűrölte a teraszt, a kötényzsebben hordott légfrissítővel borús, esős napokon többször telefújta a szobákat, és folyton zárva tartotta a konyhaajtót. Nem vitakozott, és hiába szaglászott, nem-hogy hullaszagot, a szétpermetezett spré fenyőillatát se igen érezte. Pedig Irénke váltig állítja, hogy bár igaz, hogy régen csak hébe-hóba, de a fejfájdító, tüdőszorító, hányingerkeltő bűz mostanság majd fennállóan bent terjeng a házban.

– A krémmel megvárjuk Olgát – jelentette ki Dezső, és nagyot sóhajtva lemondott arról, hogy mint szokta, előszedje a szekrényaljból a vaskos fénykép-albumokat. Banálissá váltak volna az emlékeink? Elég volt a tolószékében összekulcsolt kézzel szorongó, kékszederjes ajakkal levegő után kapkodó párjára pillantania, hogy ne nyaggassa tovább magát az ostobábbnál ostobább kérdésekkel. Irénke tavaly óta soványabb lett, arcráncai csontig mélyedtek, és a szeme...

- Jó – hagyta helyben Irénke –, amúgy sincs most étvágyam.
- Érzed a szagot?
- Miért, te nem érzed?

Dezső bólintott, majd komor arccal újraszámolta a nappali falán korábban függött festmények négyszögeit. A képek helyén újszerűen csillogott-villogott az apró sárgavirág-mintás selyemtapéta. A sok-sok festményből fél tucat marad. Négy a hálószobában, kettő a teraszon. Előbb-utóbb elfognak, és akkor böhöm nagy feketeszínű terepjárójával Igor sem néz majd feléjük. A fiú a városban született, ott nőtt fel, és szívesebben beszél magyarul, mint ukránul vagy oroszul. Nem úgy, mint az apja, a tanácselnök bal keze, aki ha tudott is valamicskét magyarul, jól titkolta. Nem volt rossz ember, annak az okiratnak, kérvénynek nem írt alá, amit nem tettek elé. Hivatásos feketebárány...

- Dezsőm, most meg min mosolyogsz? – értetlenkedett Irénke.
- Eszembe jutott Igonak az apja.
- Te drágán adtad az aláírást, azért éltünk jól.
- Na azért az ő családja sem nyomorgott.

Miért nem falazzták be azt az átkozott szobát, miért?!

A festményeket a jó öreg vásárolgatta, apránként gyűjtötte össze a kollekciót, ahogy ő nevezte. Szívesen tárlatvezetett, sorra elmagyarázta nála vendégeskedő unokahúgának, hogy miért pont ezt, és hogy mért éppen attól a festőtől vette a képet. Hollósy-kör, naturalisztikus ábrázolás, kárpátaljai festőiskola... Irénke nem értette, a festményeken behavazott hegyeket látott, faházakat, fenyőfákat, völgyben csörgedező patakokat. Alkonyi fényviszonyok, mélykékek, világosság és sötétség... A vázás, virágos csendéletekből sem tudta leolvasni az embertelen, utópisztikus rendszer kiváltotta lefojtott érzelmeket, amikre a jó öreg oly sűrűn hivatkozott. A festmények valós értékére akkor döbbsentek rá párjával, mikor Igor magától, alku nélkül ötszáz dollárt számolt le a dohányzóasztalra egy ajándéknak szánt képért. Tíz éve történt, akkortájt vált nyilvánvalóvá, hogy a combnyaktörése végzetes, hiábavaló a szanatórium, a masszázs és a gyógytorna, tolokocsiban kell leélnie a hátralévő életét.

– Szép pénz – jegyezte meg Dezső, amint a festménnyel a hóna alatt Igor bezárta maga mögött a bejárati ajtót.

– A festmény sem volt csúnya! – csattant fel Irénke, s indulatában olyasfélét mondott még, összefüggéstelenül, amit valamikor a jó öregtől hallott. – Egyedül az érzelmek, igen azok... festményben, zenében, versben... az idő vasmarkában minden egyéb összeroppan, porrá és rommá lesz... öröm és bánat, remény és reménytelenség, hála és gyűlölet... őszinte érzelmek nélkül nem léteünk, nem élet az, szimpla vegetálás...

S talán ekkor csapta meg Irénke orrát először a rettenetesen bűzös hullaszag.

A franciakrémes nem akart elfogni. Dezső sóhajtozva, derekát masszírozva sétált át a hálószobába, s azzal jött vissza, hogy nincs holdvilág, odakint töksötét van, a városházának idén sem telik közkivilágításra.

– Délután a Lacika összeverekedett a Józsikával. Gizi folyton Józsikának fogja pártját, holott Lacika a fiatalabb – bosszankodott egy sort Irénke, és a szemébe közben apránként fény költözött.

– Józsika nyilván gyengébb – vont vállat Dezső.

– Nagy mamlasz. Tavaly ősz óta biztosan nőtt tíz centit, az öccse a válláig ér. Holnap Olgával átüzenek Gizinek, hogy azért ez mégsem járja, szeresse már egy kicsit Lacikát is!

– Túlzásba viszed, nem gondolod? Gizike az anyjuk.

– Mondtál valamit. A nyuszi is tud nyolcat fialni, a gyerekeket szeretve kell nevelni. Ennyit nem tudsz!?

Dezső mosollyal nyugtázta, hogy a háromkarú kristálycsillár fénye megmegcsillant párja pár perce még fásult tekintetében.

– Érzed még a szagot? – kérdezte kisvártatva.

Iréнке válasz helyett kézbe vette a kiskanalat, és süteményes tányérja fölé hajolt, nem óhajtott tovább Olgára várni, pedig az éppen befutott. Állt és várt, nem szabódott, szó nélkül elvette Dezsőtől a feléje nyújtott borospoharat.

– Átvitted a csokoládét? – kérdezte Irénke, a tányérjáról fel se pillantva.

– Má’ mikor! – hamarkodott Olga a válasszal. – Gizike nagyon-nagyon köszönte.

Ki gondolta, ki, hogy a szemközti házban lakó, amúgy szerény és takaros Szilágyiné egyszem gyereke, miután férjhez megy, nyolc gyereket szül!? Három lányt, öt fiút.

– Tízen vannak, apjuk, anyjuk nagyobb gyerek. Istenkének hála, van sok pulyapénz, ahogy hallom meg látom, hogy az egyház segít, a vöröskereszt... .

– Olga, a pénz, a ruha nem minden. Nem szabadna engedni, hogy a gyerekeknek kárára legyen a szülők ostobasága – mondta Irénke az egyik szerdai napon, és fürdés helyett még közelebb gurult tolokocsijával a hálószobaablakhoz.

Kata, Eszti, Józsi, Lacika, Bandi, Róbert, a két éves Sanyika, a karon ülő Zsófi, a névválasztás stim, nem divatmajmoló. Semmi extra, Xénia és Renáta, Márió meg Dzsoni. Az, hogy nyáridőben álló nap bújócskázik, fogócskázik, hancúrozik a gyerekhad a szemközti ház gyepes udvarán, az is rendjén való. Ami kevésbé az, hogy ha Olga nem lenne kissé erőszakos, Irénke legszívesebben el sem mozdulna az ablaktól. Hétre hét, hónapra hónap, Dezső utóbb kénytelen volt szóvá tenni:

– Tévézhetnél, hallgathatnád a rádiót. Emlékszem, valamikor rengeteget olvastál, hajnalba nyúlóan. Balzac, Dumas, Maupassant, a francia írók voltak a kedvenceid.

– Menjenek a fenébe! – csikordult nagyot az Irénke alatt megforduló toloszék. – Velük együtt te is, Olga is, minden és mindenki! Naponta véresre korbácsolnám a drágalátos Gizike fenekét! Trehány, tudod te, mit jelent az, ha egy anya trehány?! Egy rakás neurózisban szenvedő gyereket. Bandi dadog, Eszti, Lacika éjszakánként bepisil, pedig már nagyocskák. A negyedik gyámoltalan, az ötödik véresre rágja körmét, soroljam még!?

– A fenébe? Nem ezt érdelem.

– Hát mit?! – kiáltott Irénke, szemei szinte parázslottak. – Mit vársz el egy toloszékbe szegezett feleségtől?! Moncsolgassam a töködet?

– Nem ismerni rád – törte meg a hosszúra nyúlt csendet Dezső.

Néhány mély sóhaj, és Irénke reszketeg, sovány keze előre nyúlt, párja kezét keresve.

– Nagyon megváltoztam?
 – Mindent elhanyagolsz, semmi egyéb nem létezik számodra a szemközti udvaron rohangáló gyerekeken kívül.

– Tudod, míg nézem, bámulom őket, enged a mellkasi szorítás, és... és képzeld, nem érzem a szobában terjengő hullaszagot. Hát nem csodálatos?!

– Valójában pontosan tudod, hogy a szaghistória...

– A valóság tőlünk független dolog – vágott közbe Irénke –, az igazság az, amit érzünk, érzelmekkel tudunk telíteni. Nem én mondom, a nagybátyám mondatja velem.

A frissen súrolt járólapok szinte sikongnak Dezső gumitalpon csoszogó papucsá alatt. Percre sem nélkülözheti Olgát, nem estére, most kell, hogy ájtöj-jön. Hiába vásárolt számára Irénke mobiltelefont, nem használja, maradt a drótkerítésen való átkiabálás. Sürgősen. Igor bejelentkezett, négy óraker itt lesz az újabb festményért. Kávét kell pörkölni, darálni, várni a vendéget, hogy mire megérkezik, a megtöltött kutyogó már a gázspóron álljon. Idő, idő, idő... Idős embernek időből van a legkevesebb. Dezső megtorpan, feledve dolgát elidőzik a teraszvégi szoba barna pácos tölgyfaajtaja előtt. Vajon milyen vastag lehetett a farönk, amiből az ajtó vaskos deszkáit fűrészelték? Szerencse, hogy megállt, ha kimegy a terasz hátsó ajtaján, most potyára kiabálna a kerítésnél, s elkerüli a bejáraton belépő, épp hozzá igyekvő Olgát.

– Jön Igor.

– Akko' itt lesz – mondja Olga, s hangját suttogóra fogva még hozzát teszi:
 – Addig se ül, búsul az ablak előtt Irénke.

Dezső bólint, homloka izzad. A teraszablakon túl nyár van, forróság. Kérdés nélkül sejtja a választ.

– Szilágyiné, sem a Gizike nem békülnek most se. Milíciát, bíróságot emlegetnek. Nem kell a sok-sok hrivnyás ajándéka, Irénke egyszer s mindenkorra hagyja őket békén, ne üzengessen, fenyegessen, eztet mondták megint.

– Halkabban! Említetted, hogy Irénkének hónapjai lehetnek hátra, vagy már annyi sem? Kérted őket, hogy legyenek kicsit elnézőbbek?

– Mondtam, kértem... Az ő életük, ők tudják. Hülyék nem becsülni pártfogót! Irénke jó asszony.

– Összeroppan, porrá és rommá lesz... Az idő vasmarkában hullaszagtól bűzlünk, Olga, mindannyian.

2017, Nagybereg